

Datum van inontvangstneming : 26/09/2016

Zaak C-467/16

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

22 augustus 2016

Verwijzende rechter:

Amtsgericht Stuttgart (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

8 augustus 2016

Verzoekende partij:

██████████

Verwerende partij:

Landratsamt Schwäbisch Hall

Besluit

In de familierechtelijke zaak

██████████ [OMISSIS] Dörflingen, Zwitserland,

verzoekster,

[OMISSIS]

tegen

Landratsamt Schwäbisch Hall, Sozialamt, [OMISSIS],

verweerder,

[OMISSIS],

betreffende een negatieve declaratoire vordering

heeft het Amtsgericht Hannover (rechter in eerste aanleg Hannover, Duitsland) op 8 augustus 2016 besloten:

1. De behandeling van de zaak wordt geschorst.
2. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt overeenkomstig artikel 267, tweede alinea, VWEU verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

„Valt ook een bemiddelingsinstantie naar Zwitsers recht onder het begrip [Or. 2] ‚gerecht’ in de zin van de artikelen 27 en 30 van het op 30 oktober 2007 te Lugano ondertekende Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: ‚verdrag van Lugano 2007’)?”

Motivering:

I.

De in Duitsland bij het Amtsgericht (Familiengericht) Stuttgart (rechter in eerste aanleg Stuttgart, afdeling familiezaken) aanhangig gemaakte gerechtelijke procedure betreft de negatieve declaratoire vordering die de in Zwitserland woonachtige verzoekster B. ████████ (hierna: ████████ tegen verweerder, het Landratsamt Schwäbisch Hall (districtsbestuur Schwäbisch Hall, Duitsland), heeft ingesteld, strekkende tot het verkrijgen van een verklaring voor recht dat op haar geen alimentatieverplichting rust waarvan verweerder krachtens subrogatie de nakoming kan vorderen.

██████ is de biologische dochter van mevrouw H. S., die van het Landratsamt Schwäbisch Hall aanvullende bijstandsuitkeringen ontvangt omdat zij hulpbehoevend is. Naar Duits recht gaan door de overheid verstrekte uitkeringen over op het orgaan dat bijstand verleent (§ 94, lid 2, [eerste] volzin, van boek XII van het Sozialgesetzbuch (sociaal wetboek), en kunnen die uitkeringen worden verhaald op voldoende draagkrachtige biologische kinderen wanneer aan de voorwaarden van de §§ 1601 e.v. van het Bürgerliches Gesetzbuch (Duits burgerlijk wetboek; hierna: „BGB”) is voldaan.

Het Landratsamt Schwäbisch Hall had op 16 oktober 2015 bij de op grond van het Zwitserse recht bevoegde bemiddelingsinstantie van het vredegerecht van het district Reiat, kanton Schaffhausen, jegens ████████ een bemiddelingsverzoek ingediend. In dit verzoek werd een bedrag van minstens 5 000 EUR gevorderd, onder voorbehoud van de wijziging van het petitum voor zover de door ████████ verstrekte informatie daartoe aanleiding zou geven. Aangezien de partijen in deze procedure niet tot overeenstemming konden komen, verleende de vrederechter van het district Reiat op 25 januari 2016 naar Zwitsers recht een machtiging om de zaak aanhangig te maken bij het gerecht, die op 26 januari 2016 werd betekend aan de raadsman van het Landratsamt Schwäbisch Hall, verzoeker in die

■■■■■

procedure. Op 11 mei 2016 werd tegen ■■■■■ bij het naar Zwitsers recht bevoegde Kantonsgericht Schaffhausen (kantonrechter Schaffhausen, Zwitserland) een vordering ingesteld die ertoe strekte ■■■■■ te veroordelen tot betaling van een minimumbedrag aan alimentatie en tot het verstrekken van aanvullende inlichtingen.

Reeds bij akte van 19 februari 2016, in eerste instantie ingekomen bij het Amtsgericht (Familiengericht) Schwäbisch Hall (rechter in eerste aanleg Schwäbisch Hall, Duitsland, afdeling familiezaken) op 22 februari 2016, had ■■■■■ een negatieve declaratoire vordering [Or. 3] ingesteld. Deze rechter, bij wie de zaak aanhangig was gemaakt op grond van artikel 3, onder a) en b), van verordening (EG) nr. 4/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de bevoegdheid, het toepasselijke recht, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen, en de samenwerking op het gebied van onderhoudsverplichtingen (hierna: „verordening onderhoudsverplichtingen”), heeft zich bij beslissing van 7 maart 2016 relatief onbevoegd verklaard en de zaak [OMISSIS] verwezen naar het Amtsgericht (Familiengericht) Stuttgart, waar zij op 21 maart 2016 is ingekomen.

Nadat ■■■■■ vordering op 26 april 2016 was betekend aan het Landratsamt Schwäbisch Hall, heeft dit districtsbestuur op 17 mei 2016 via zijn raadsman geconcludeerd tot afwijzing van die vordering op grond dat de zaak reeds aanhangig was in Zwitserland („lis pendens”) en bijgevolg niet door het Amtsgericht (Familiengericht) Stuttgart mocht worden behandeld. Volgens het Landratsamt Schwäbisch Hall diende de Duitse rechter daarom zijn uitspraak op grond van artikel 27, lid 1, van het verdrag van Lugano 2007 aan te houden.

■■■■■ verzet zich tegen een schorsing, op grond dat de bemiddelingsinstantie geen „gerecht” in de zin van het verdrag van Lugano 2007 is.

II.

Krachtens artikel 267, tweede alinea, VWEU juncto de derde alinea van de preambule van protocol 2 betreffende de eenheid in de uitlegging van het verdrag van Lugano 2007 en betreffende het permanent comité dient het Hof van Justitie van de Europese Unie te worden verzocht om een prejudiciële beslissing, aangezien de beslissing van de rechter afhangt van de beantwoording van de aan het Hof gestelde vraag over de werkingssfeer van het verdrag van Lugano 2007.

1.

Om te beginnen hebben de tussen dezelfde partijen in Zwitserland en Duitsland gevoerde procedures in wezen hetzelfde voorwerp.

Volgens de rechtspraak van het Hof moet het begrip „identieke vorderingen” namelijk ruim worden uitgelegd. Vorderingen zijn identiek wanneer zij op dezelfde oorzaak berusten en hetzelfde onderwerp hebben. Daarbij omvat het

begrip „oorzaak” de feiten en de rechtsregel die tot staving van de desbetreffende vordering worden aangevoerd. Onder het „onderwerp” wordt het doel van de vordering verstaan (arrest van 6 december 2004, Tatry/Maciej Rataj, C-406/92, punten 38 e.v.). Voldoende is dat de zaken in wezen hetzelfde [Or. 4] onderwerp hebben, zonder dat zij volkomen identiek hoeven te zijn (arrest van 8 december 1987, Gubisch Maschinenfabrik/Palumbo, punt 6). Op grond van deze criteria heeft het Hof geoordeeld dat twee vorderingen identiek zijn wanneer de eerste vordering strekt tot nakoming van een overeenkomst en de tweede vordering strekt tot nietigverklaring of ontbinding van deze overeenkomst (arrest van 8 december 1987, Gubisch Maschinenfabrik/Palumbo, punt 16). Het Hof heeft ook reeds uitspraak gedaan over het omgekeerde geval, waarin eerst een negatieve declaratoire vordering en daarna een vordering tot schadevergoeding wordt ingesteld (arrest van 6 december [1994], Tatry/Maciej Rataj, C-406/92, punt 43). In deze situatie heeft de tweede vordering hetzelfde onderwerp als de eerste, aangezien het probleem van de aansprakelijkheid de kern van beide procedures vormt. Dat de vorderingen anders geformuleerd zijn, heeft niet tot gevolg dat de zaken een verschillend onderwerp hebben (arrest van 6 december 2004, Tatry/Maciej Rataj, C-406/92, punt 43).

Overeenkomstig deze rechtspraak heeft ook het Bundesgerichtshof (hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken, Duitsland) vastgesteld dat de vordering tot betaling van alimentatie in geval van feitelijke scheiding en de gecombineerde vordering waarbij eerst het verstrekken van inlichtingen wordt gevorderd en daarna betaling wordt gevorderd, hetzelfde onderwerp hebben [OMISSIS].

Volgens de verwijzende rechter ligt zowel aan de in Zwitserland ingestelde vordering tot betaling van een geldsom en tot het verstrekken van inlichtingen als aan de in Duitsland ingestelde negatieve declaratoire vordering hetzelfde feitencomplex ten grondslag, dat wil zeggen dezelfde, uit een concrete familierechtelijke betrekking voortvloeiende alimentatieverhouding [OMISSIS]. Het gaat namelijk om de vraag of en in hoeverre op [REDACTED] een alimentatieverplichting rust waarvan krachtens subrogatie de nakoming kan worden gevorderd.

2.

Op grond van artikel 64, lid 2, onder a), van het verdrag van Lugano 2007 is het herziene verdrag van Lugano ook van toepassing op lidstaten van de Europese Unie wanneer de verweerder woonplaats heeft op het grondgebied van een staat waar wel dit verdrag doch geen van de in artikel 64, lid 1, ervan genoemde overeenkomsten van toepassing is. Sinds 1 januari 2011 is Zwitserland partij bij het herziene verdrag van Lugano.

De verwijzende rechter begrijpt de verwijzing in artikel 64, lid 2, onder a), van het verdrag van Lugano 2007 naar die overeenkomsten aldus dat dit verdrag niet

■■■■■

enkel voorrang heeft op de destijds geldende verordening (EG) nr. 44/2001, zoals herschikt bij verordening (EU) nr. 1215/2012, maar ook op de verordening onderhoudsverplichtingen.

Bij de totstandkoming van het verdrag van Lugano 2007 was de verordening onderhoudsverplichtingen immers nog niet **[Or. 5]** vastgesteld, zodat de voorrangsregeling van artikel 64, lid 2, onder a), van dat verdrag ook geldt voor deze verordening, die met betrekking tot procedures inzake onderhoudsverplichtingen een *lex specialis* vormt ten opzichte van verordening (EU) nr. 1215/2012 [OMISSIS].

3.

Krachtens artikel 27 van het verdrag van Lugano 2007 moet het gerecht waarbij de zaak het laatst is aangebracht, zijn uitspraak ambtshalve aanhouden totdat de bevoegdheid van het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, vaststaat, wanneer voor gerechten van verschillende door dat verdrag gebonden staten tussen dezelfde partijen vorderingen aanhangig zijn die hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten.

Volgens artikel 30 van het verdrag van Lugano 2007 wordt een zaak geacht te zijn aangebracht bij een gerecht op het tijdstip waarop het stuk dat het geding inleidt of een gelijkwaardig stuk bij het gerecht wordt ingediend.

a.

De Duitse rechter in eerste aanleg, afdeling familiezaken, bij wie de zaak aanhangig werd gemaakt in februari/maart 2016, zou het gerecht zijn waarbij de zaak het laatst is aangebracht, en zou dus zijn uitspraak op grond van artikel 27, lid 1, van het verdrag van Lugano 2007 moeten aanhouden, indien de zaak reeds sinds oktober 2015 aanhangig zou zijn doordat zij toen werd aangebracht bij de bemiddelingsinstantie – te weten het vreedegerecht in Reiat – en er globaal genomen sprake is van één en dezelfde procedure.

b.

Sinds de herziening van de Schweizerische Zivilprozessordnung (Zwitsers wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „ZPO”) is de verplichte bemiddelingsprocedure in Zwitserland – afgezien van uitzonderingen, die in casu niet van toepassing zijn – naar Zwitsers recht bindend voor alle kantons en moet zij op grond van artikel 202, lid 1, ZPO dan ook onvoorwaardelijk worden gevolgd. Daarenboven bepaalt artikel 62, lid 1, ZPO dat de zaak aanhangig is door de indiening van een bemiddelingsverzoek. Een (latere) rechterlijke beslissing kan niet worden gewezen zonder dat de bemiddelingsinstantie een machtiging heeft verleend om de zaak aanhangig te maken bij het gerecht. Naar nationaal Zwitsers recht is er bijgevolg sprake van één en dezelfde procedure. **[Or. 6]**

Ook de verwijzende rechter stelt zich in eerste instantie in beginsel op het standpunt dat moet worden aangenomen dat er sprake is van één en dezelfde procedure, alleen al om te voorkomen dat enig juridisch nadeel ontstaat doordat voorafgaandelijk een bemiddelingsprocedure moet worden gevolgd.

Indien wordt aangenomen dat er sprake is van één en dezelfde procedure, is de aanhangigheid evenmin achteraf vervallen, zodat de verwijzende rechter niet alsnog het gerecht is geworden waarbij de zaak het eerst is aangebracht (zie dienaangaande arrest van 6 oktober 2015, A, C-489/[14]). Blijkbaar loopt namelijk op grond van artikel 145 ZPO ook de termijn om de zaak aanhangig te maken bij het gerecht nadat daartoe machtiging is verleend, niet tijdens gerechtelijke vakanties [OMISSIS], zodat de termijn die overeenkomstig artikel 142 ZPO op 27 januari 2016 is beginnen te lopen, op grond van artikel 145, lid 1, onder a), ZPO niet liep tijdens de paasvakantie, die duurde van 20 maart 2016 tot en met 3 april 2016.

De eenheid van de procedure en de bijzonderheden van het nationale Zwitserse recht worden evenwel onvoldoende weerspiegeld in de regeling van artikel 27 van het verdrag van Lugano 2007, noch door de regeling van artikel 30 van dat verdrag.

In verband met deze regelingen rijst twijfel of ook „voorafgaandelijk ingeschakelde” bemiddelingsinstanties als „gerechten” in de zin van deze bepalingen kunnen worden aangemerkt.

Volgens artikel 62 van het verdrag van Lugano 2007 omvat het begrip „gerecht” in de zin van dit verdrag alle autoriteiten die door een door dit verdrag gebonden staat bevoegd zijn verklaard om uitspraak te doen over zaken die binnen de werkingssfeer van dit verdrag vallen. Evenwel is het in de Zwitserse rechtsleer over het verdrag van Lugano 2007 kennelijk omstreden hoe deze bepaling dient te worden uitgelegd [OMISSIS].

Een deel van de rechtsleer huldigt de opvatting dat elke autoriteit, dus ook de bemiddelingsinstantie, dient te worden aangemerkt als een gerecht [OMISSIS], terwijl een ander deel van de rechtsleer de zienswijze aanhangt dat artikel 62 van het verdrag van Lugano 2007 inhoudelijk niet afwijkt van artikel 62 van verordening (EG) nr. 44/2001 [thans artikel 3 van verordening (EU) nr. 1215/2012], maar enkel een vereenvoudiging vormt voor het geval dat de tekst van verordening (EG) nr. 44/2001 [thans verordening (EU) nr. 1215/2012] zou worden uitgebreid met andere bijzondere gevallen van nationale autoriteiten die als gerecht dienen te worden aangemerkt **[Or. 7]** [OMISSIS].

Ook volgens de op 6 augustus 2014 gewezen beslissing van de High Court of Justice (England and Wales) (Chancery Division, [2014] EWHC 2782 (Ch) – Lehman[n] Brothers Finance A.G./Klaus Tschira Stiftung GmbH – [OMISSIS])

■

dient in beginsel te worden uitgegaan van de eenheid van de procedure, zodat de bemiddelingsinstantie moet worden aangemerkt als een gerecht.

Voorts lijken zowel het Bundesgericht (hooggerechtshof, Zwitserland) – in een obiter dictum [OMISSIS] – als de Botschaft zum Bundesbeschluss über die Genehmigung und die Umsetzung des revidierten Übereinkommens von Lugano über die gerichtliche Zuständigkeit, die Anerkennung und die Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen in Zivil- und Handelssachen (toelichting bij het federaal besluit betreffende de goedkeuring en de omzetting van het herziene verdrag van Lugano betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken) van 18 februari 2009 (BBl 2009, 1777, 1805) [OMISSIS]) ervan uit te gaan dat het begrip „gerecht” zich eveneens uitstrekt tot Zwitserse bemiddelingsinstanties. [Een bepaalde auteur] [OMISSIS] betwijfelt evenwel of dit het geval is.

Met betrekking tot de werkingssfeer van verordening (EG) nr. 44/2001 hebben bovendien zowel de arbeidsrechter Mannheim, Duitsland [OMISSIS], als de arbeidsrechter Barcelona, Spanje [OMISSIS], geoordeeld dat de instelling van een verplichte bemiddelingsprocedure niet kan leiden tot aanhangigheid.

Ook al kunnen de beslissingen van deze arbeidsrechters wellicht moeilijk worden toegepast op situaties in Zwitserland, is uiteindelijk niet opgehelderd of de zaak door inleiding van de bemiddelingsprocedure wordt aangebracht bij een gerecht in de zin van de artikelen 27 en 30 van het verdrag van Lugano 2007, zodat een gerecht waarbij de zaak naderhand wordt aangebracht in Duitsland, zijn uitspraak ambtshalve dient aan te houden.

Is de bemiddelingsinstantie waaraan de zaak is voorgelegd, daarentegen geen gerecht, dan is het Amtsgericht (Familiengericht) Stuttgart, waarbij de zaak is aangebracht, het gerecht waarbij de zaak het eerst is aangebracht, zodat het Kantonsgericht Schaffhausen, waarbij de zaak in mei 2016 is aangebracht, zich onbevoegd moet verklaren aangezien het dan het gerecht is waarbij de zaak in tweede instantie is aangebracht.

De beslissing van het Hof van 27 februari 2014 met betrekking tot artikel 27 van verordening (EG) nr. 44/2001 [thans artikel 29 van verordening (EU) nr. 1215/2012], C-1/13, Cartier parfums-lunettes en [Or. 8] Axa Corporate Solutions assurances, staat evenmin in de weg aan de prejudiciële verwijzing, aangezien het juist gaat om de vraag of de Zwitserse bemiddelingsinstantie wel een „gerecht” is in de zin van de artikelen 27 en 30 van het verdrag van Lugano 2007.

Aangezien het begrip „aanhangigheid” in de onderscheiden nationale rechtsstelsels verschillend wordt uitgelegd, en voorkomen dient te worden dat de erkenning en/of tenuitvoerlegging op beletsels stuit, is een uniforme uitlegging bij wege van een prejudiciële beslissing geboden.

Door middel van een prejudiciële beslissing dient dan ook te worden gepreciseerd of – zoals door de verwijzende rechter wordt aangenomen – ook de Zwitserse bemiddelingsinstantie een „gerecht” is in de zin van de artikelen 27 en 30 van het verdrag van Lugano 2007.

Voorlichting over openstaande rechtsmiddelen:

[OMISSIS]

[Ondertekening]

[voor eensluidend gewaarmerkt]